

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 11814

UMRUIKE OYSYES

Alexander Spiegelblatt

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אלכסנדר שפיגלבלאט

אומרויקע אותיות

פאַרלאַג "המנורה" תל-אביב
תשכ"ט — 1969

Alexander Spiegelblatt
UMRUIKE OISIES

אלכסנדר שפיגלבלאט / אומרייקע אותיות

הילע געצייכנט : ד. גרעבו

פאַרלאַג „המנורה“, רח' זנגביל 24, תל־אביב, ישראל
“Hamenorah” Publishing House, Tel-Aviv, Israel

נדפס בישראל תשכ״ט
Printed in Israel 1969

דפוס לינוי־טור, רח' יסוד המעלה 39, תל־אביב

פון וואָרט צו שפראך

איך האָב אויסגעטרייסלט ווערטער
פֿון אַ גראַבן ווערטערבוך,
ווי מען טרייסלט אויס אַן אינשיט
אַ רויטן פֿון פּוך.

הפֿקר. ניט קיין סדר, ניט קיין אלף־בית;
ווי אַ מאַרק פֿון אַלטע זאַכן.
יונגע ווערטער, אַלטע און אַרכאַישע,
צי געליגענע פֿון פֿרעמדע שפּראַכן —
אַלע אויסגעמישט אין איינעם
אין אַ ווילדן קאַראַהאַד:
וואַלף און זיג, בליי און פֿלייש,
ליד, ראַקעטע, קינד און גאַט.

קומט אַ שד
(פֿון תּהומען צי פֿון הייכן)
און ער וואַרפֿט אַרײַן אין קאַן
סתּם אַזוי, אַ פֿראַגע־צייכן.

ווערט אַ טומל: קרומע ווערטער,
גלייכווערטער און ווערטלעך,
גראַבע ווערטער, וואַכנדיקע,
לאַשטשענדיקע צערטלעך —
אַלע קומען, זשומען, ווי די פֿליגן אויף אַ פּגר —
און די ווערטער טענהן ווידער
אויפֿן אַלטן שטייגער.

איינזאמע אותיות

איינזאמע אותיות
אויף ווייסע שטחים,
ווי קעמלען אין מידבר ;
אותיות באַלאַדענע
מיט ראַזשינקעס און מאַנדלען
און ריח פֿון חרובע שטעט,
זוכן דעם אלף-בית
וואָס גאָט האָט פֿאַרזייט
ביי קילע וואַסערן —
ווי הירשן קומען
זיך שטילן דעם דאַרשט.

אַ שאַגאַלישער רעגנבויגן
הענגט אויפֿן הימל
און טריפֿט מיט אומרויקע פֿאַרבן.

די ווייזערס

די ווייזערס האָבן אָנגעזאַמלט

צייט,

ווי האָניק אין אַ בינשטאַק.

זי ליגט פֿאַר מיר

ווי אַן אָפֿענער סידור :

יעדער אות — אַ קעמערל

יעדער קעמערל — אַן אות.

דער וואַלקן

דער וואַלקן לייענט
אין קאַרע פֿון עפּלבוים
ווי אַ ציגנערין
אין דלאַניע.
ער לייענט אַרויס
דעם בליץ און די פֿלאַם
און פֿילט דעם טעם
פֿון רחמים.

ווערטער באהעפטן זיך שווער

ווערטער באהעפטן זיך שווער,
טלענדיק נאך אויפן דנא.
ס'וויגט זיך אהין און אהער
אן אויסגעשלאגענע שעה.

א קלאנג וואס איז שוין ניטא,
וואס איז שוין פארגליווערט אין רוים,
אין לעצטן ציטער פון בלא,
אין לעצטן אטעם פון טרוים.

די ווערטער דערוועגן זיך קוים,
זיי קומען צו צוויי און צו דריי,
קושן דעם זאמד און דעם בוים
און ווערן א שפראך פון דאס ניי.

אויפן וועג פון וואַרט צום ליד

אויפן וועג פון וואַרט צום ליד
ווערט אַ וועלט פֿאַרברענט.
גיב די דאָזיקע וועלט,
גאָט, אין מיינע הענט.

אויפן וועג פון וואַרט צום ליד
ווערט אַזוי פֿיל געשוויגן.
לאַז דאָס דאָזיקע שוויגן
צווישן מיינע פֿינגער ליגן.

אויפן וועג פון וואַרט צום ליד
ליגט אַזוי פֿיל שרעק.
נעם אים מיט דיין הייליקער האַנט,
שטילערהייט אַוועק.

גרענעץ

פֿאַראַן אַ גרענעץ,
ווי געדאַנק און וואָרט
צעטיילן זיך —
ווי שעהען טיילן זיך אָפּ
פֿון ציפֿערבלעטער
און קערן זיך צוריק
צו זייער בורא —
ווי ס'רייסט זיך אָפּ
אַ פֿלאַטער פֿון דער האַנט
און בליבט,
אין איינעם מיטן לעצטן פֿייף
און מיט דער נאַכט,
אויפֿן וואַקזאַל.

באַשעפּער

באַשעפּער,
באַפּריי דאָס וואָרט,
וואָס ליגט אין פאַרוונקענע שיפּן,
פאַרקלעמט,
אויפּן דנאָ פּונעם ים!

פאַר אַ גאַט
קאָן דאָס זיין אַ פּליזין —
אויב ניט צו „בראשית־ברא“,
איז אפשר צו „אחרית־הימים“.

בגמטריה

בעל־חיים,

פייגל —

צייכענען

מיט זייער גאַנצן ליב,

מיטאַלאַגיע

אויף דער לידיקייט.

בעל־חיים,

פייגל —

באוועגן זיך

ווי באַד־אַקאָרדן

אין קרישטאַלענער האַרמאָניע

פֿון באַשאַף.

אַט אַזוי

באוועגן זיך מלאכים,

ווען זיי זאָגן שירה.

בעל־חיים,

פייגל —

שרייבן אותיות

אויף דער לידיקייט ;

קומט אַ בטלן,

צי אַן אייניקל פֿון אַ מקובל —

רייסט זיי אָפּ ווי קאַלטע שטערן,

גריבלט.

זוכט אין זיי אַ תיקון —

בגמטריה.

צום וואָרט

— וואָרט

פֿון שפּראַך אַרױסגעשניטן
מיט אַ גליענדיקן אַטעם,
צי,

ווי אַ מאַגנעט

צו דיר

לעצטע קלאַנגען

פֿונעם שלאַכטפֿעלד

און זײַ עולה,

תּפֿילהדיק,

שמע־ישׂראלדיק :

די הימלען זענען אָפֿן !

אומר

אַ שאַד

כ'האַב ערגעץ געהאַלטן
פֿאַרבאַרגן פֿאַר דיר
אַ לויטערע, הייליקע רגע,
פדי כ'זאַל גיט קומען
מיט ליידיקע הענט,
ווען מיר וועלן זיך ענדלעך
באַגעגענען.

און מיר האָבן באַגעגנט זיך
פלוצעם אַזוי
אין טומל פֿון שטאַטישע גאַסן:
דו ביסט געוועזן
אַ ווילד־פֿרעמדע פֿרוי,
אַ שיינע, אַ שלאַנקע,
אַ בלאַסע.

און איך בין געשטאַנען
פֿאַרחידושט, פֿאַרגאַפֿט,
אין האַנט מיט דער הייליקער רגע.
דער אַוונט געווען איז
פֿרעמד, פֿונקט ווי דו.
אַ שאַד
וואָס מיר האָבן זיך באַגעגנט.

שמשון

שמשון שלעפט דורך ווינגערטנער פֿולע,
א מידער אַהיים זיינע פֿיס.
ער פֿילט אין זיין בלוט דעם ריח פֿון טרויבן
כוואַליען זיך שיכורלעך זיס.

דלילה, די שיינע פֿלשהים־טאַכטער
האַט אים אַרויסבאַגלייט.
די שטערן זענען פֿאַרלאָשן געוואָרן
אין איר זינדענעם קלייד.

און שמשון פֿילט די איינזאַמקייט וואַקסן
אין איינעם מיטן קאַיאָר —
און ווייס אַז דלילה וועט הינטקען אַוונט
פֿאַרקויפֿן דעם פֿיינט זיינע האַר.

דאַנק

איך דאַנק דיר, גאָט, פֿאַר יעדער רגע שיינקייט.
וואָס דו וואַרפֿסט אַראָפּ פֿאַר מיר, דיין קנעכט.
ס'זאָל דערפֿאַר דיר ניט גערעכנט ווערן,
ווען דו שטראַפֿסט מיך אומגערעכט.

איך שענק אַוועק דיר אַלע מעשים־טובים
פֿאַרויס פֿאַר מינע הונדערט צוואַנציק יאָר,
נאָר איין מאָל זאָלן מינע הענט צעפֿלעכטן
דעם פֿרילינג זינע ווילדע, לאַנגע האַר.

נאָר איין מאָל זאָלסטו קומען שטיל מיך וועקן,
ווען דו טריפֿסט אַריין אין עפֿלבוים דעם צוויט,
אפֿשר וועל איך אין דער פֿרי דערקענען
אויך מיין טרוים אין עפֿלבוים צעבליט...

בני דער שוועל פון חלום

דו ביסט גרינג ארויסגעוואקסן
פון דער ווייטער בלויער פֿרעמד,
איך האָב ניט געוויסט אַפֿילו,
ווען מיין בלוט האָט דיך דערקענט.

פּלוצעם כ׳האַב דערפֿילט דיין אַטעם,
ווי אַ ציטער אין מיין קול;
און ס׳איז עפעס מאַדנע ליכטיק
מיר געוואָרן מיט אַ מאַל.

האַסט געלאָזט די פֿרעמד צערינען
ביסט געוואָרן ברויט און ליד:
מיר האָבן בני דער שוועל פֿון חלום
פֿאַר דעם זעלבן גאַט געקניט...

קומען יונגע מיידלעך

קומען יונגע מיידלעך
טשאטעוויז פון וואלד,
האט די שטאט פֿאַרגעסן,
אַז זי איז שוין אַלט.

האט דער ווינט פֿאַרגעסן,
אַז ער איז שוין גרוי,
קומען יונגע מיידלעך,
פֿרישע ווי דער טוי.

שאַרף פֿון ווייסע קליידער,
ציטער פֿון געזאַנג,
גייען יונגע מיידלעך,
ליד איז זייער גאַנג.

ניט זיי גיין, זיי שוועבן,
בליצן, פֿינקלען נאַר,
גרינע ניס און מאַנדלען
שמעקן פֿון די האַר.

וואַלקן פֿון לאַוואַנדל
שיקן זיי פֿאַרויס,
עפֿענען זיך שויבן
פֿון אַיעדן הויז.

קניקלט זייער לאַכן
זיך פֿאַר מיינע פֿיס,
וואַקסט אין זיי די בענקשאַפֿט,
אומעטיק און זיס.

שווייגן יונגע מיידלעך
קעגן בלויער נאַכט...
אָדער שווייגט נאָר איינע —
דער רעשט איז אויסגעטראַכט...

יעדן אָוונט

יעדן אָוונט קומט די בענקשאַפֿט
שטיל אַראָפּ אויף בלויע טרעפּ
און צעעפֿנט איבער פֿעלדער
אירע שוואַרץ־געדיכטע צעפּ.

דעמאָלט ביסטו, גאָט, מיר נאָענט
און איך נעם דיך בני דער האַנט
און מיר בלאַנדזשען דורך דער פֿינצטער,
ווי פֿאַרליבטע, זאַלבענאַנד.

בין עס קומט דער מאַרגנשטערן
און דערמאַנט דיך אַז ס'איז שפּעט,
אַז דו האַסט גענוג געפּלודערט
מיט אַ נאַרישן פּאַעט.

פאַטאַגראַפֿיעס

פאַטאַגראַפֿיעס זענען פֿענצטער
צו פֿאַרגליווערטע ווייטן,
צו די סאַמע שענסטע
פֿאַרגאַנגענהייטן.

אינטימע ווינקלען
אין פֿרעמדע לאַנדשאַפֿטן,
אויסגעלאָשענע,
טונקלע
באַקאַנטשאַפֿטן.

בנים ים

לענגראויס דעם ברעג פֿונעם שוואַרצן ים
גײען מיר צוויי: איך און אַױד.
ער איז פֿאַרטריבן געװאָרן פֿון רוים,
איך — פֿון מײַן אײגענעם װיסטן געמיט.

דער ים װײעט אונדז בײדע אין פנים
מיט פֿרעמד, מיט װײטקײט און חידוש.
און ס'רעדט דער רוימישער דיכטער צו מיר
פשוט, אויף פּױלישן ייִדיש:

„דער טרויער שפּילט אויף אַ גילדענער האַרף
פֿאַר אַלע פֿאַרוואַגלטע לײט;
דאָס גליק איז אַדער אַ סך צו נאָענט,
אַדער אַ סך צו װײט.“

און װילן די געטער אײנעם שטראַפֿן,
לאָזן זײ אים אַליין
דאָרט װוּ סע קרײַצן זיך די װעגן —
װױהן ער װיל זאָל ער גײן“.

דער שוואַרצער ים איז אַ פּשרער עדות
פֿון אַט דעם פֿאַרבײטערטן ליד.
מײַן בענקשאַפֿט עפֿנט אין װינט אירע זעגלען,
מיך אַבער נעמט זי ניט מיט.

דער פישער

ס'האט ווייזט אויס, דער ים קיין רגע
ניט פֿאַרמאַכט אָן אויג די נאַכט,
נאָר אין איינעם מיטן פֿישער,
לעבן ברעג געהאַרכט, געוואַכט,

דער קאַיאָר זאָל זיך אַנטפֿלעקן,
ס'זאָל געבוירן ווערן ליכט,
ס'זאָל די פֿינצטערניש צערינען
בני דעם פֿישער פֿון געזיכט.

קומען כוואַליעס ווי שטאַפֿעטן
מיט די קאַלבערלעך פֿון שוים
און זיי פֿליסטערן: „דער טאָג האָט
אַינגעריסן צוים נאָך צוים“.

און אַ פֿלעמל ווי אַ רענדל,
ווי אַ קלעפיקל, אַ טראַלד,
שניידט דעם ים אַדורך אין מיטן
מיט אַ פֿאַסיקל פֿון גאַלד.

און פֿון רענדל ווערט אַ רעדל
און פֿון רעדל ווערט אַ ראַד,
פֿון די אומסופֿיקע ווייטן
האָט זיך אָפּגעטאָן דער סוד.

נייהי ערב, ניהי בקר,
דאַנקען גאָט, שוין אַלץ פֿאַרבני.
אויפֿן הימל, פֿונקט ווי נעכטן,
הענגט די זעלבע זון פֿון ס'ניי.

שטאַפּט דער פּישער פּויל, פּאַוואַליע,
אַן זיין ליולקע מיט טיטון
און פּאַרטראַכט זיך אויפן ווונדער
פּונעם ים און פּון דער זון.

האַרבסט

טשערעדעס קומען אַראָפּ פֿון די בערג
און טראָגן דעם האַרבסט אין די גלאַקן,
זיי ציען דורך שטאַטישער ענגשאַפֿט פֿאַרביי,
זיי איילן דורן גאַסן דערשראַקן.

און וואַלגערט אַ רעשט פֿונעם זומער זיך נאָך
אויף אַלטע צעשוּיבערטע ביימער —
נעמען אים פּאַסטעכער מיט אויפֿן וועג,
צו זייערע דאַרפֿישע היימען.

בלאַנדזשען נאָך קלאַנגען שפעט אין דער נאַכט,
פֿון האַרבסטקע ווינטן געטריבן,
די טשערעדעס זענען פֿון לאַנג שוין פֿאַרביי,
די בענקשאַפֿט איז איבערגעבליבן.

איידלווייס

גרויע פֿעלדזן רוען
מיט די שפיצן אין די הימלען
און זיי וואַכן אַז די וועלדער
זאָלן רויק קאַנען דרימלען.

אַז ס'דרימלען אינן די וועלדער
און זיי חלומען געוויטער,
פֿאַלן אַראָפּ אויף גרויע פֿעלדזן
זילבער־מאַטע שטערן־שפּליטער.

און די זילבער־שטערן־שפּליטער
וואַרטן דער פֿאַרטאָג זאָל קומען,
זיי זאָלן זיך פֿאַר אים באַווייזן
אין געשטאַלט פֿון ווייסע בלומען.

איידל־ווייסע־מאַטע בלומען,
פונקט ווי אויסגעטראַכטע בתולות:
דאָס, בני הימל און בני פֿעלדזן,
אַזאַ פּישוף־שפּיל איז.

אומעט

אומעטיק־וויסע בעריאָזקעס
שטייען ביים ראַנד פֿון די וועגן.
סע קומט אויף אַ וואַלקן, אַ גרויען,
פֿון ווייטן, דער האַרבסט זיי אַנטקעגן.

זיי בענקען, ווי שווער־קראַנקע מיידלעך,
ערגעץ ביי וואַרעמע ברעגעס,
און אַטעמען פֿאַרביקע ווייטקייט
פֿון איבערגעבליבענע רגעס.

איז דיר אומעטיק

איז דיר אומעטיק, מיין גאָט,
אין דיין בלויען גארטן,
קאָן איך קומען דיר פֿאַרוויילן
מיט אַ פעשל קארטן.

מיר באַדינגען זיך פֿאַרויס,
ווי די גוטע ברידער:
דו, אויף דער לבנה שפּיל,
איך — אויף מיינע לידער.

סײַַווי ווערן זיי אַט דאָ,
אויף דער ערד, פֿאַרשימלט,
נעם, צעבלי זיי בעסער דאָרט,
אויף אַ ראַנד פֿון הימל.

מאַכט זיך אַבער דו פֿאַרשפּילסט,
ביסטו אין ספּנה:
קום איך מיט אַ ווערבעקויש,
נעמען די לבנה.

און מיט מאַטע זילבערהענט
כײַטו אין שויב אַ ציטער,
ווי די ליבע וואָרט אויף מיר
צווישן שטערן־שפּליטער.

האַב קיין מורא ניט, מיין גאָט,
כײַקאָן ניט שפּילן אין קארטן;
כײַהאַב געוואַלט אַ קוק טאָן בלויז
אין דיין בלויען גארטן.

אלע מנינע שעהען

אלע מנינע שעהען זענען ריניפע,
אלע שטייגן גרינג צו מיר ארויף:
איידער איין געזאנג איז נאך פארענדיקט,
גייט אין מיר אן אנדערער שוין אויף.

און ער ציט זיך גרינג צו מנינע פֿינגער,
ווי דאָס ליכט פֿון גוססדיקע נעכט,
יעדער ניגון איז מיר אונטערטעניק
און קוקט מיר אין די אויגן ווי אַ קנעכט.

נאָקעטע באַפֿאלן מיך די שעהען
און איך טו זיי אָן אין בלוי געוואַנט
און איך פֿיר זיי דורך דעם וואַלד פֿון קלאַנגען,
ווי מען פֿירט די קינדער בני דער האַנט.

גאָט אַפֿילו איז מיך היינט מקנא
און גייט מיט מיר אין איינעם טריט בני טריט.
שטייגן מנינע שעהען גלייך צום הימל
און זיי נעמען ביסלעכווייז מיך מיט.

אומרו

איך גיי מיט מיין אומרו ארום אויף די גאסן
און ווארט ס'זאל מיר עמעצער אפשטעלן און פֿרעגן,
צי בין איך פֿון דאָנען, צי בין איך אַ פֿרעמדער —
פֿאַרבלאַנדזשעט אין נעץ פֿון די שטאַטישע וועגן.

די פּויערטעס בין איך מקנא, וואָס ברענגען
די מילעך פֿאַר טאָג, אין בלעכענע קאַנען,
זיי שפּאַנען מיט זיכערע טרייט איבער שוועלן,
ווי גלייך ס'איז קיין פֿרעמד אויף דער וועלט ניט פֿאַראַנען.

זיי שמעקן נאָך ערד, נאָך רו און נאָך שטאַלן
און רעדן פֿון זייערע נויטן געלאַסן
און ווייסן באַשיידלעך, זיי וועלן ניט בלייבן
אַליין מיט דער נאַכט, ביים ראַנד פֿון די גאַסן.

היים

מענטשן מיסטערן קינסטלעריש אויס
היזער פֿון ציגל און ליים ;
און שטעלן דאָרט בעטן און טישן אַרײַן
און רופֿן דאָס פשוט אָן — ה י י ם.

זיי ברענגען פֿון דרויסן די מידקייט אַהין,
דעם הונגער, די היץ און די קעלט
און מיינען, אַז אויב זיי פֿאַרשליסן די טיר —
זענען זיי אַליין אויף דער וועלט.

יעדער פֿאַרבעט זיך אַ גאָט אין זײַן היים
און בוקט זיך פֿאַר אים אין אַ נויט
און מאַמעס האַדעווען קינדערלעך אויס
און אַלטע דערוואַרטן דעם טויט.

אַזוי ווערט די היים אַ היכל פֿאַר זיך
מיט הייליקע קלאַנגען פֿאַרוועבט —
פֿון תּפֿילה און צער, פֿון צאָרן און פֿרייד,
פֿון אַלץ וואָס האָט לעבן דערלעבט.

טרעפֿט זיך אַבער, עס בלײַבט בײַ דער שוועל
די ליבע אָן עלנטע שטיין
און ס'קומען, ווי שאַטנס, צום טיש און אין בעט
דער גוף מיט דער מידקייט אַליין —

ווערן די שויבן פֿאַרוואַלקנט און טריב
ווי אויגן וואָס לעשן זיך אויס
און טירן ברענגען דעם אומעט אַרײַן
און פֿירן די בענקשאַפֿט אַרויס.

שניט

ערגעץ וויגן ווייטע פעלדער
זייער ווייצנוואַלד אין ווינט
און די ווייטע וואַנדער-וואַלקנס
יאָגן איבער זיי געשווינד.

פֿאַלט אַראָפּ די נאַכט פּאַוואַליע
און די פֿעלדער דרימלען איין,
ווער סע קאָן אַצינד ניט שלאָפֿן —
וועט שוין אייביק נישטער זיין.

באַלד דערוועקן זיך די שניטער ;
נאָר די זאַנגען טוט ניט באַנג.
ניט קיין וויי און ניט קיין ציטער,
ווען די ריפֿקייט איז אין גאַנג.

זאַנגען פֿאַלן שטום און ערנסט,
ווי אַ תּפֿילה צו דער ערד,
פֿאַר דעם איינמאַליקן פֿרילינג,
וואָס איז זיי געווען באַשערט.

ווייט ווי אַ שטערן פֿון צווייטן

איינזאַם זיין הייסט ניט אליין זיין,
ווייט, ווי אַ שטערן פֿון צווייטן ;
איינזאַם זיין הייסט ניט פֿאַרלאָזט זיין,
אויף שפיץ פֿון אַ באַרג אַ פֿאַרשנייטן.

דער איינזאַמער גייט דורך געפילדער,
ער גייט וווּ דער שטראַם איז געדיכטער
און ס'ווייעט אין זיין גאַנג אים אַנטקעגן
אַ קעלט פֿון די פֿרעמדע געזיכטער.

דעם קלאַנג פֿון די שטימען פֿאַרנעמט ער
ווי קלאַפֿן פֿון האַגל און רעגן,
ער קאָן אַבער די שפּראַך ניט צעברעקלען
אויף ווערטער וואָס זאָגן און פֿרעגן.

סע ווימלען די גאַסן פֿון מענטשן —
געפֿלאַכטן, צוזאַמענגעקנייטן,
אַבער וויי, צווישן זיי אַ מהלך —
ווייט ווי אַ שטערן פֿון צווייטן.

די גאלדענע פאווע

צו איציק מאַנגערס 60טן געבוירנטאָג

דיינע זילבערנע שטערן
פֿון איבערן שענקערס דאָך
געהערן שוין די הימלען,
דער ווייטקייט און דעם שליאַך.

דער דאָך איז חרוב געוואָרן
און דער שענקער, ניט דאָ געדאַכט,
האַט זיך אויפֿגעהאַנגען
אין אַ סעפטעמבער-נאַכט.

די זילבערנע שטערן דיינע
הייליקן די פֿרעמד
און ס'קאָן זיי יעדער בעטלער
אַנטאָן שטאַט אַ העמד

און מיינען, אַז ער האָט באַשאַפֿן
די וואַלקנס און דעם ווינט,
די נאַכט, וואָס טריפֿט פֿון ערגעץ
מיט טונקל-בלויער טינט.

און מיינען אַז מיט זיינע פֿינגער
היילט ער און פֿאַרלעשט
דעם צער פֿון יעדן גרעזל,
ווי אַ מאָל דער הייליקער בעש'ט.

דו ביסט שוין מיד פֿון שטערן,
פֿון וואַלקנס און פֿון וויין,

פֿון גרויקייט און פֿון אומעט,
פֿון בלויקייט און פֿון פיין.

ווער זשע זאָל דיר טרייסטן,
ווער איז ריכער פֿון דיר ?
טויזנט גאַלדענע האַרבסטן
פֿינקלען פֿאַר דיין טיר.

ס'פֿלאַטערן אין זיי די שאַטנס
פֿון בראַד און סטאַפּטשעט,
פֿון יאַס און קאַלאַמיי,
פֿון יידישע שטעטלעך און שטעט.

ווי ס'האַט געוואָגלט דיין בענקשאַפֿט
און זיך געוואָלגערט אין שטויב
און זיך געשפּילט מיט לבנה,
ווי מיט אַ זילבערנער טויב.

נאָר די גאַלדענע פֿאָרע
פֿליט איבער דיר און פֿליט
און גאַרט זאָלסט איר נאָך אַ מאָל שענקען
דיין הייליקן ציטער פֿון ליד.

דאָס לעצטע הויז

מאָדנע צו פֿאַרמאָגן
אין שטאָט דאָס לעצטע הויז,
אַ פֿענצטער, וואָס זאָל פֿירן
גלייך צו דער פֿרעמד אַרויס.

דיין שוועל זאָל זיין אַ גרענעץ
צווישן דאָ און דאָרט,
די נאָענט און די ווייטקייט
פֿאַראייניקט אויף איין אָרט.

קומט צו מאָל, אין אַוונט,
אין שטוב אַריין דאָס פֿעלד
און אַטעמט־אַפּ פֿון רייפֿן,
פֿון היצן און פֿון קעלט.

און ס'ברענגט דאָס פֿעלד אין אַוונט
די גאַנצע שטילקייט מיט,
וואָס לייגט זיך אויפֿן פנים
ביים פויער, נאָכן שניט.

ס'איז גוט אַזוי צו וווינען
אין לעצטן הויז, ביים, ראַנד,
צו זען דעם ערשטן רעגן
וואָס פֿאַלט איבערן לאַנד,

צו וואַרטן לעבן פֿענצטער
— דעם ערשטן אין דער שטאָט —
אַן אורח פֿון דער טונקל,
אַראַפגעשיקט פֿון גאָט.

צן אורח וואָס זאָל טראָגן
אַ וואַלקן אויף זײַן ברעם
און מײנען, ס׳איז דער תּשׁבּי
און אַפּשר דער בעל־שם.

ירושלים תּשכ״ד

געלעכטער פון קליינע גלעקלעך

דער רויטער מלאך

איך בין ניט געשטאנען דערבין,
ווען דער רויטער מלאך איז פֿון הימל געפֿאלן
און איז געוואָרן מאַלערייַ
אין דער פֿאַליטרע בני שאַגאַלן.

איך ווייס אָבער אַז לכתחילה
האַט אים באַשאַפֿן פֿביכל
ווייס — ווי אַנדערע מלאכים,
נאָר פֿאַלנדיק, איז ער געוואָרן רויט.
(קאָן זיין צוליב דעם גראַם מיט „טויט“).

ווער ווייס דעם גרונד
פֿאַר וואָס אַ מלאך פֿאַלט ?
מע זאָגט אַז בונט,
אַז הימלישע געוואַלט
און אפֿשר — סתם קאַפּריז פֿון דעם פֿון אויבן,
יידן זאָלן גאַפֿן און אים לויבן...

בנים אַרײַנגאַנג אין שטאַט

בנים אַרײַנגאַנג אין שטאַט איז געשטאַנען אַ צלם
און אויפֿן צלם אַ וואַקסענער יוזל.
פֿלעגט איך תמיד טראַכטן: רבונר-של-עולם,
ווי קאָן גאָר אַ גאָט אַזוי נאַקעט און בלויו זײַן?

דער לײַ האָט אַ צונג, רעדט ער:
אַ שווערע צײַט פֿאַר בידנע געטער
אין ווינט און רעגן.

און ווי קאַנען גוים אַזוי זיך פֿירן
מיטן גאָט צו וועלכן זיי בוקן זיך אַלע
און אים לאָזן ציטערן און פֿירן —
ווען אַפֿילו די בהמות ליגן אין די שטאַלן?

דער לײַ האָט אַ צונג, רעדט ער:
ווער זאָל זיך אָננעמען פֿאַר בידנע געטער
אין ווינט און רעגן?

בײַ אַלע גרענעצן, צווישן פֿעלד און שטאַט
דוכט זיך מיר אויס אַז איך הער דאָס געוויין
פֿון יענעם פֿרעמדן, נאַקעטן גאָט,
וואָס גוים האָבן געלאָזט אין דרויסן אַליין.

דער לײַ האָט אַ צונג, רעדט ער:
אַ ייד זאָל קיין נאַרישע שאלות ניט פֿרעגן
און זיך ניט זאָרגן פֿאַר בידנע געטער
אין ווינט און רעגן...

געלעכטער פון קליינע גלעקלעך

א טיפער שניי איז געפאלן
פון מינע אייגענע הימלען —
ער ווייס אז אצינד איז דעצעמבער,
און רעגן און בליצן און דונער
זענען מיר פֿרעמד לחלוטין
אין אַט דעם חודש.

(ווער האָט ניט זיין אייגענעם הימל ?
דער גרעסטער אַרעמאָן אַפֿילו,
וואָס דער צעריסענער מאַנטל
איז זיין איינציקע היים).

א טיפער שניי איז געפאלן
און די פויערשע שליטנס
זענען פֿול מיט געלעכטער
פֿון קליינע גלעקלעך.

דער באַשעפֿער שפּילט די ווינטערשפּיל
מיט אַלע דעקאַרן און העלדן :
זיבן הימלען מיט שטערן
האַט ער פֿאַרוואַנדלט אין שנייעלעך
און אַראַפּגעוואַרפֿן
פֿאַר די פויערשע שליטנס.
נאָר דער פֿראַסט האָט זיך פֿאַרטראַכט
און געמאַלן פֿאַלמען־בלעטער
אויף די שויבן.

אויסגעדראָשענע ראַמאַנטיק,
אין פֿערזן אָן אַ גראַם:
אַ בליץ האַט געשפּאַלטן דעם וואַלקן
איבער דעם גרויסן ים.

דער זייגער־מאכער

געדארפֿט האָב איך טאָקע זיין אָן אַפּאַסטאַל
פֿון פֿוטבאָל־געטער און היסטערישע זינגער —
ווען ניט דער הייליקער זייגער־מאכער
וואָס האָט געהאַלטן די צייט צווישע זיינע פֿינגער.

ער האָט געשוויגן איבער דעם אומרו
פֿון רעדער, אַקסן און שטאַלענע וויזערס
און ווען ס'איז אים נימאס געוואָרן דאָס שוויגן,
האָט ער געזאָגט צו מיר : אליעזר,
דו וועסט זיין מיין געטרייער אַפּאַסטאַל
און קלאָפֿן אין די פּוּקן און שאַלן פֿון טראַמפּייט
און אַלעמען צו וויסן טאָן די רייד :
„איך האָב די צייט שוין נײַן מאל געמאַסטן
און האָב געזען אַז זי איז דין, ווי אַ שטייגער
די דינסטע האָר פֿונעם טייערסטן זייגער.
דער באַשעפֿער זאָל היטן,
מען זאָל זי ניט איבעררייסן אין מיטן“.

און ווי ער האָט פֿאַרענדיקט אַזוי צו זאָגן,
זענען אים אויסגעוואַקסן פֿליגל און שפּאַרן
און כ'האָב געזען ווי דער זייגער־מאכער
איז גלייך צום הימל נתעלה געוואָרן.

די וויזערס זענען געשטאַנען בני צוועלף
אויף די פֿאַרשלאָפֿענע ציפֿערבלעטער :
געווען איז שוין שפּעט צו ווערן אָן אַפּאַסטאַל
פֿון היסטערישע זינגער און פֿוטבאָל־געטער.

איינזאמקייט

מעשה-בראשית
האָט דיך ניט אויסגעלייזט
פֿון איינזאמקייט,
באַשעפֿער!

די וועלט איז אַנטלאָפֿן
פֿון דיין וואַרשטאַט
מיט ווייכע,
נאָך ניט פֿאַרגליווערטע צייכן
פֿון דינע פֿינגער.
זי האָט ניט געוואַרט
אויף דיין לעצטן „פי טוב“.

צו פֿרי נאָך געווען
דיך צו לאָזן אליין
אויפֿן פסא הכבוד —
אין אייביקן שבת.

די איינזאמקייט
האָט דיך געצווונגען
צו ווערן
אַ גאָט פֿון נקמה!

פֿאַר טאַג

פֿאַר טאַג —

פֿראַגע־צייכנס שלענגלען זיך אַראָפּ פֿון הימל,
ווי הענגלייכטער פֿון סופֿיט, אין דער גרויסער שול,
כאַטש נעם אַ שוועבעלע, מיט אַ רויטן קעפל,
טאַ עס אַ רייב אויף דער בלויער ווייטקייט
און צינד מיט אים אָן די וואַקסענע ליכט.

פֿאַר טאַג —

איך שטרעק מיינע אַרעמס אַרויף צום הימל
און מאַך מיר אַ הוידעווקע פֿון צוויי פֿראַגע־צייכנס.
ווי גוט זיך צו הוידען פֿון איין וואָרט צום צווייטן,
פֿון קלאַנג צו קלאַנג, פֿון פֿאַרב צו פֿאַרב,
פֿונעם באַרג גריזים צו דעם באַרג עיבל.

פֿאַר טאַג —

און אפֿשר שלענגלען זיך גאַר אַראָפּ פֿון הימל
נאָר די פעטליעס פֿון לאַנגסטיקע תּליות,
און די פֿרוי מיינע איז טאַקע גערעכט, ווען זי זאָגט מיר
איך זאָל ניט גיין מיטן קאַפּ אין די וואַלקנס,
ווייל מען טאַר ניט געטרויען דעם שענסטן פֿאַרטאַג ?

די קליידער

די קליידער וואָס מיר טוען זיך אויס
און הענגען זיי אַרײַן אין שראַנק
נעמען עפעס מיט מיט זיך
פֿון אונדזער אַטעם און געזאַנג.

פֿון אונדזער וואַכנדיקן גאַנג,
פֿון אונדזער יום־טובדיקער רו —
דעם ריח פֿון אַ שעה, וואָס איז
שוין לאַנג אין אונדז אַליין ביטאַ.

קלאַנגען

איך ליג אונטער קלאַנגען
פֿון אַ באַך־סויטע,
ווי אונטער אַ ווייכער קאַלדרע.
אין אַ ווינטער־פֿאַרטאָג
און ריר ניט
מיט קיין אבר,
פֿאַר מורא.
די גלעזערנע לופֿט
זאַל ניט צעבראַכן ווערן
אויף שערבלעך.

דיכטעריין

זי וויילט ביי די שוועלן פֿון מאַנאַסטיר,
אויפֿן העכסטן באַרג — אַ שריט פֿון אין־סוף.
אָונטצייט קומט דער באַשעפֿער צו איר
כאַפֿן אַ שמועס פֿאַרן שלאָף.

ער ווייזט איר דעם וואַלקן
וואָס ער האָט פֿאַרטראַכט,
דעם ווינט,
וואָס הענגט אויפֿן זוים פֿון דער נאַכט
און דאָס שרעקלעכע וואַרט
וואָס ער האָט געזאָגט,
איידער דער ערשטער טאָג האָט געטאָגט.

ער עפֿנט איר יעדע פֿאַרבאַרגענע טיר
צו קלאַנג און קאַליר,
און האַרכט אירע שיינע, זינדיקע רייד,
וואָס גאַרן נאָך אייביקייט.

און זי, די פּאָעטיין,
ווערט געטיין ;
און ער, דער בעל־רחמים,
פֿאַרגיט איר
און ווערט איר געליבטער.

די זאכן אין שטוב

די זאכן אין שטוב זענען טרויעריק,
ווי הינט ביי פֿרעמדע בעלי-בתים —
הינט פֿאַרבענקטע נאָך טויערן
פֿון ווייטע, דאָרפֿישע כאַטעס.

די זאכן אין שטוב זענען פֿרעמד נאָך
און פֿאַרכטן זיך פֿאַר מיינע פֿינגער
און קוקן מיט אַנגסט אויף די ווענט נאָך,
ווי אין געזיכט פֿון באַצווינגער.

ריר איך זיי אָן ביים פֿאַרבייגיין,
יאָגט דורכן גוף זיי אַ ציטער,
ווי ס'ציטערן אין פֿרילינג די צווייגן,
וואָס פֿילן אין דער לופֿט אַ געוויטער.

זיי זענען — ווי פֿרויען — מקנא
די ערשטע געליבטע ביי מענער
און מוזן זיי אייביק דערמאָנען
וואָס זיי האָבן אַוועקגעשענקט יענער...

אומגליקלעכע ליבע

דו האסט געשפילט א ליבע
מיט דער ליימענער ליאלקע.

באשעפער —

און זי געקושט אויף די ליפן,
פדי זי זאל אנהויבן צאפלען,
לעבעדיק.

ווי אין דיין הייליקן חלום.

נאָר טיף אין דער ערד
האַבן געגליווערט פאַר קינאה
שטראַמען פֿון שטאַל
און געשווירן נקמה.

אַן אומגליקלעכע ליבע,

באשעפער!

ספקות

מזין טאָכטער לערנט „בראשית“.

נעכטן ערשט,

האַט זי געמיינט

אַז איך בין אַדמ־הראשון

און איצט,

ווי שפּאַלטן אין גלאַז,

יאָגן איר ספקות

דורכן מוח.

וויסער פלאַנעט

איינזאַמקייט,

וויסער פלאַנעט

אויף חרובע מילער־וועגן,

צעאַקער דעם הימל

בין צו דער לידיקייט

וואָס קריגער חלומען

אין גרעסטער סכנה!

גורל פון מעטאל

גורל פֿון מעטאל :
דרימלען,
פֿאַרזיגלט אין אַרץ,
אַן אייביקייט —
און דאַן,
ווען אויסגעלייזט שוין,
באַשאַנקען
מיט גרוי־בלויען גלאַנץ,
זיך לעשן דעם דאַרשט
אין לעבעדיק בלוט
און ווידער פֿאַרזינקען
אין חושך,
אויף אייביק.

סערענאָדע

בני אַ הימל-פֿענצטער
ווייל איך שפּילן אַ סערענאָדע
דעם באַשעפֿער
און זיין סענטימענטאַל,
ווי אין נפּיצעטן יאָרהונדערט.

אפֿשר וועט ער פֿאַרשטיין דעם שפּאַס
און טאָן אַ שמייכל
און מיר אַראַפּוואַרפֿן אַ האַלבן שטערן,
אַ פֿאַרלאַשענעם
צוריק מיט דריי מאָל הונדערט טויזנט יאָר.

אַ שאַד,
דער הימל איז פֿאַרהאַקט
מיט טונקל-בלויע לאַדנס
און די לבנה הענגט
ווי אַ שפּאַגל-נייער שלאָס,
אַדער ווי אַן אוירינגל
אין אויער פֿון אַ גאַסנומיד.

מלחמה

אוראייניקלעך מיינע
האָבן געפֿילט דעם פּחד
פֿון
קײן מאָל נײַט מער געבוירן ווערן.

ערב־חורבנדיקע ספֿקות
האָבן צעריסן די לופֿט
און אַנטפלעקט
אַ קאַלטע אומענדלעכקײַט —
ווּ אַלע וועגן
באַגעגענען זיך
צום לעצטן מאָל.

א י נ ה א ל ט

פון וואָרט צו שפראַך

8	איינזאַמע אותיות	
9	די ווייזערס	
10	דער וואַלקן	
11	ווערטער באַהעפטן זיך שווער	
12	אויפן וועג פון וואָרט צום ליד	
13	גרענעץ	
14	באַשעפער	
15	בגמטריה	
16	צום וואָרט	

אומרו

19	אַ שאַד	
20	שמשון	
21	דאַנק	
22	ביי דער שוועל פון חלום	
23	קומען יונגע מיידלעך	
25	יעדן אָונט	
26	פאַטאַגראַפיעס	
27	ביים ים	
28	דער פישער	
30	האַרבסט	
31	איידלווייס	
32	אומעט	
33	איז דיר אומעטיק	
34	אַלע מיינע שעהען	
35	אומרו	
36	היים	
37	שניט	
38	ווייט ווי אַ שטערן פון צווייטן	
39	די גאַלדענע פּאַווע	
41	דאַס לעצטע הויז	

